

แนวความคิดและทฤษฎี

นักรัฐศาสตร์มักจะพบกับคำว่า "ระบบ" อยู่เสมอ และคำว่า "ระบบ" ถูกนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองอยู่เสมอ

ทฤษฎีระบบ เป็นทฤษฎีที่นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้แนวความคิดมาจากนักชีววิทยา ซึ่งศึกษาระบบของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ โดยนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาถือว่าสังคมเปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิตอย่างหนึ่ง และอาจจะศึกษาความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยมองว่าสังคมเป็นระบบ (system) ที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ (component) แต่ละส่วนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interaction) เนื่องจากส่วนย่อยของระบบมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง (characteristics) ต่างกระทำหน้าที่ (function) การเปลี่ยนแปลงของลักษณะหน้าที่ของส่วนย่อยมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อระบบโดยรวม เพราะแต่ละส่วนต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

นักทฤษฎีที่มีผลงานในการเสริมสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับระบบนี้ ได้แก่ นักมานุษยวิทยา คือ มาลินาวสกี¹ แรคคลิฟ บราวน์² และนักสังคมวิทยา คือ ทาลคอตต์ พาร์สันส์³ รอเบิร์ต เค. เมอร์ตัน⁴ และมาเรียน เลวี⁵ เป็นต้น โดยทุกคนมีความ

¹ Bronislaw Malinowski, Magic, Science and Religion (Garden City: New York Anchor Books, 1954).

² R. S. Radcliff Brown, Structure and Function in Primitive Society (New York: The Free Press of Glencoe, 1957).

³ Talcott Parsons, Essay in Sociological Theory (New York: The Free Press of Glencoe, 1949).

⁴ Robert K. Merton, Social Theory and Social Structure (New York: The Free Press of Glencoe, 1957).

⁵ Marion J. Levy, Modernization and The Structure of Societies (Princeton: Princeton University Press, 1966).

เห็นตรงกันว่า การที่จะสามารถอธิบายและคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมนั้น ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และสถาบันทางสังคม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ อยู่ในระบบเสียก่อน

พาร์สันและเลวี เสนอทฤษฎีว่าหน้าที่ของระบบ (functional system theory) โดยมีความเห็นว่า สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในระบบ ได้แก่ การที่มีหน้าที่ที่สำคัญบางประการ ซึ่งทำให้ระบบสามารถดำรงอยู่ได้ เลวี มีความเห็นว่า ระบบทุกระบบจะต้องประกอบไปด้วยหน้าที่ที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของระบบ (functional requisities) มีการขึ้นต่อกัน ทั้งพหุอาศัยกันระหว่างส่วนต่าง ๆ ภายในระบบ (interdependence) และอยู่ในสภาวะสมดุล (equilibrium) เสมอ

เลวี กล่าวว่า หน้าที่ที่ทุกระบบจำเป็นต้องมี เพื่อการดำรงอยู่ของระบบ ได้แก่ การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม การแบ่งแยกแจกแจงบทบาททางสังคม การคัดเลือกคนให้เข้ามาทำหน้าที่นั้น ๆ การธำรงรักษา การมีความรู้ร่วมกัน มีความเชื่อร่วมกัน มีการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มเขาว่า และมีการควบคุมพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม⁶

ส่วนพาร์สัน เห็นว่า ระบบทุกระบบจำเป็นต้องกระทำหน้าที่ในการปรับตัว (adaptation) การบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ (goal gratification) การบูรณาการ (integration) การธำรงรักษาระบบ (pattern maintenance) และการจัดการกับความตึงเครียด (tension management)⁷

การปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ จะทำให้ระบบสามารถดำรงอยู่ได้ และในกรณีที่ระบบใดกระทำหน้าที่อย่างครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ ระบบจะอยู่ในสภาวะสมดุล (equilibrium) ในกรณีที่การปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้เป็นไปอย่างเรียบร้อย และสามารถรักษาสภาวะสมดุลของระบบไว้ได้ เรียกว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้อง หรือเป็นประโยชน์ (functional หรือ eu-functional) แต่ในกรณีที่การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาวะ

⁶ Ibid, p. 149.

⁷

Parsons, Economy and Society (New York: The Free Press of Glencoe, 1956), p. 16.

สมดุล เรียกว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ไร้ประโยชน์ (dysfunctional)

พาร์สัน เห็นว่า ระบบสังคม (social system) ต่างมีแนวโน้มที่จะรักษา สภาวะสมดุลไว้ ไม่ว่าระบบสังคมนั้นจะเป็นครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ หรือระบบการเมือง ต่างพยายามรักษาสภาวะตั้งเดิมของตนไว้ในระยะยาว โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย อย่างเชื่องช้า ดังนั้น ตามความคิดเห็นของพาร์สัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบ ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน และมีผลกระทบต่อกันนั้น จึงทำหน้าที่ของตัวเองไปในทางที่จะรักษา ระบบสังคมให้ดำรงอยู่ในสภาวะสมดุล

ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบ อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ ⁸

1. แนวความคิดในการอธิบายและจัดแบ่งประเภทตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคม
2. แนวความคิดในการปฏิบัติงานและธำรงรักษาระบบ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับพลวัตร ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบ

แนวความคิดประการแรก ได้มีการแยกความแตกต่างระหว่างระบบ เช่น ระบบ ประชาธิปไตย - ระบบเผด็จการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแยกระดับต่าง ๆ ของระบบ เช่น ระบบทั้งหมดกับระบบย่อย (subsystem) การแบ่งระบบลักษณะนี้ ทำให้สามารถ วิเคราะห์ส่วนต่าง ๆ ของระบบ ว่ามีระดับการบูรณาการมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ ส่วน ประกอบต่าง ๆ มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน มีเอกภาพมากน้อยเพียงใด การแจกแจง ทางโครงสร้างมีความสลับซับซ้อนหรือไม่ ส่วนประกอบต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากน้อย เพียงใด ลักษณะของส่วนประกอบเป็นไปแบบกระจุกหรือกระจายตัวอย่างไร

แนวความคิดนี้ ชี้ให้เห็นคววว่า ระบบนั้นนอกจากภายในระบบจะมีส่วนต่าง ๆ ที่ สัมพันธ์กันแล้ว ตัวระบบทั้งระบบยังสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนด ขอบเขต (boundaries) ระหว่างระบบกับสภาพแวดล้อม โดยพิจารณาจากปัจจัยที่ป้อน จากสภาพแวดล้อมนั้นเข้าสู่ระบบ และผลที่เกิดขึ้น (inputs and outputs)

⁸ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเมืองเปรียบเทียบ: ทฤษฎีและแนวความคิด (กรุงเทพฯ- มหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 56 - 58.

แนวความคิดประการที่สอง ได้แก่ การพิจารณาการปฏิบัติงานและการบำรุงรักษา
ระบบ (regulation and maintenance of the system) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็น
ว่า ระบบมีพลังต่าง ๆ ที่มียุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานและการรักษาระบบ เพื่อศึกษาว่า ระบบจะ
มีเสถียรภาพและความสมดุลมากน้อยเพียงใด

แนวความคิดประการที่สาม คือ การพิจารณาลักษณะของพลังงานต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด
พลวัตสำหรับการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่ธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ แต่จะมี
ลักษณะเสริมสร้างหรือทำลายระบบ การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปเกิดจากการที่
ระบบปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ การปรับตัว การเรียนรู้
 เป็นต้น

การนำทฤษฎีระบบมาใช้ในการวิเคราะห์การเมือง

เควิด อีสตัน เขียน A System Analysis of Political Life
พิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1965 เห็นว่า เราสามารถใช้ทฤษฎีระบบเพื่อศึกษาพฤติกรรมในระบบการ
เมือง ทั้งในระดับชาติและในความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศได้ โดยศึกษาว่าอะไร
เป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบการเมืองอยู่ได้

อีสตัน ไม่ได้จำกัดความสนใจอยู่ที่การศึกษาความสมดุลของระบบการเมือง หรือ
เสถียรภาพทางการเมืองเท่านั้น แต่ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการไร้เสถียรภาพทางการเมือง
เมืองด้วย แนวทางนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยหลายด้าน โดยมองว่าระบบการเมืองมีลักษณะที่
สำคัญ ดังนี้

1. ระบบการเมืองเป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งสามารถแยกออกได้
จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ลักษณะนี้ได้แก่ การที่การเมืองเป็นการแข่งขันสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม
โดยอำนาจรัฐ การแข่งขันคุณค่าทางสังคมนี้ กระทำโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเมืองและระบบ
การเมืองเป็นปฏิสัมพันธ์ลักษณะหนึ่งภายในสังคม ที่ทำหน้าที่สำคัญในการแข่งขันคุณค่าทางสังคม
2. ระบบการเมืองมีคุณสมบัติที่เหมือนกับระบบสังคมอย่างหนึ่ง คือ มีปฏิกริยา
ตอบสนองและมีความสามารถในการปรับตัวเอง ซึ่งทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขกระบวนการ
ของระบบการเมือง และโครงสร้างทางการเมือง เพื่อรักษาระบบให้คงอยู่ได้
3. ระบบการเมืองมีพลวัต คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และระบบเอง

ก็มีกลไกป้อนกลับ (feedback mechanism) ซึ่งทำหน้าที่ป้อนข้อมูลข่าวสารให้แก่ระบบ

4. ระบบการเมืองเป็นระบบเปิด (open system) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมเสมอ ระบบการเมืองมีขอบเขตหรืออาณาบริเวณของระบบ ซึ่งทำให้เราสามารถศึกษาพฤติกรรมภายในระบบได้ และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองระบบอื่น ๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ

5. สภาพแวดล้อมของระบบการเมือง อาจเป็นสภาพแวดล้อมภายในระบบสังคม (infra-societal) หรือนอกระบบสังคม (extra-societal) ทั้งสิ้นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการขบวนการแข่งขันคุณค่าทางการเมือง อาจมาจากภายในสังคมก็ได้

6. ระบบการเมืองต้องเผชิญกับการท้าทายจากสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นพลังกดดัน พลังนี้มี 2 ด้าน ด้านหนึ่งเป็นการเรียกร้อง (demand) อีกด้านหนึ่งเป็นการให้การสนับสนุน (support)

7. ระบบการเมืองจะอยู่ในสภาวะที่มั่นคง เมื่อมีความสมดุลระหว่างปัจจัยที่เข้าสู่ระบบการเมือง และผลที่เกิดจากการตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านี้

8. แต่ระบบการเมืองจะอยู่ในสภาวะที่ไม่สมดุลอยู่เสมอ ถ้าหากว่าความต้องการมีมากกว่าความสามารถที่จะตอบสนอง

9. การคงอยู่ของระบบการเมือง จะต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานบางอย่าง ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองดังกล่าวนี้ มีทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น โครงสร้างพื้นฐานทั้งสองประเภทนี้ เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ระบบการเมืองคงอยู่ได้

10. สิ่งที่สนับสนุนระบบการเมืองมีอยู่ 3 ประการ คือ ชุมชนการเมือง ระบอบการปกครอง และอำนาจของรัฐบาล ชุมชนการเมืองหมายถึง การที่กลุ่มชนอยู่ร่วมกัน โดยมีความเต็มใจที่จะร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองการปกครอง หรือระบอบการปกครองหมายถึง การมีกติกาซึ่งกำหนดโครงสร้างองค์กรทางการเมือง ตลอดจนหลักเกณฑ์ทางการเมืองการปกครองต่าง ๆ ส่วนอำนาจของรัฐบาลหมายถึง การที่มีบุคคลจำนวนหนึ่ง ได้รับความหมายให้ทำหน้าที่ในการปกครอง

11. ระบบการเมืองประกอบด้วยส่วนย่อยต่าง ๆ ส่วนย่อยเหล่านี้มีบทบาทใน

กระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
เกี่ยวกับนโยบายและปัญหาที่มีความสำคัญต่อสังคม

จากคำจำกัดความของอีส์ตัน ระบบการเมืองจึงเป็นกลไกของการที่มีปัจจัย
ต่าง ๆ ป้อนเข้าสู่ระบบการเมือง และกลไกนั้นแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าเป็นนโยบายและการ
ตัดสินใจของรัฐบาล

สำหรับกาเบรียล อัลมอนต์ ลักษณะสำคัญของระบบการเมืองมีอยู่ 3 ประการ
คือ

1. การมีลักษณะทั่วถ้วน (comprehensiveness) หมายความว่า ระบบ
การเมืองครอบคลุมกิจกรรมหลายประเภท ที่เกี่ยวกับการใช้หรือการรู้ว่าจะใช้กำลังบังคับ
2. การมีลักษณะพึ่งพาอาศัยระหว่างส่วนย่อยต่าง ๆ ของระบบการเมือง
(interdependence) ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วใดส่วนหนึ่งจะมี
ผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของระบบการเมืองด้วย
3. การมีขอบเขตของระบบ (existence of boundaries) หมาย
ความว่า เราสามารถกำหนดขอบเขตของระบบการเมืองได้ว่า ขอบเขตของระบบการเมือง
และกิจกรรมทางการเมืองอยู่ตรงไหนและส่วนใด และกิจกรรมใดในสังคมเป็นขอบเขตของระบบ
อื่น

ส่วนลักษณะเฉพาะของระบบการเมือง อัลมอนต์ แบ่งออกเป็น 5 ประการ คือ

1. ความเป็นสากล (universality) ระบบการเมืองทุกรูปแบบไม่ว่าจะ
เป็นของสังคมที่มีการพัฒนาแล้ว หรือยังไม่พัฒนา ล้วนแต่มีลักษณะร่วมใหญ่ ๆ คล้ายคลึงกันแทบ
ทั้งสิ้น
2. ความเป็นสากลของโครงสร้างทางการเมือง (universality of
political structure) ระบบการเมืองมีโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ
แม้ว่าโครงสร้างเหล่านี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในสังคมที่มีการพัฒนาแตกต่างกันออกไป
3. ความเป็นสากลของหน้าที่ทางการเมือง (universality of
political function) ระบบการเมืองทุกรูปแบบมีโครงสร้างซึ่งปฏิบัติหน้าที่ การศึกษา
วิเคราะห์การเมือง จึงต้องพิจารณาทั้งในแง่โครงสร้างและหน้าที่ควบคู่กันไป ซึ่งหน้าที่ของระบบ

การเมือง ได้แก่ (1) การให้การเรียนรู้ทางการเมือง (2) การแสดงออกซึ่งผลประโยชน์
(3) การรวบรวมผลประโยชน์ต่าง ๆ (4) การสื่อสารทางการเมือง (5) การออกกฎหมาย
(6) การนำกฎหมายไปปฏิบัติ (7) การพิจารณาการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับในสังคม

4. โครงสร้างทางการเมืองทำหน้าที่หลายด้าน (multifunctionality of political structure) ระบบการเมืองทุกระบบมีโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งทำหน้าที่หลายด้าน โดยโครงสร้างหนึ่ง ๆ อาจทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งอย่าง แต่ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว จะมีการแบ่งแยกแยะโครงสร้างทางการเมืองออกไปมากมาย โดยแต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่เฉพาะอย่าง

5. การที่ระบบการเมืองมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (culturally mixed character of political system) ระบบการเมืองทุกระบบถึงแม้ว่าจะมีโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นทางการ แต่ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและทัศนคติ ค่านิยม แบบดั้งเดิมบางอย่างในสังคม ยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลที่ทำหน้าที่ในโครงสร้างทางการเมืองเหล่านั้น ทั้งนี้ จึงไม่มีระบบการเมืองใดที่มีความทันสมัยอย่างสมบูรณ์ เพราะเขว้าจะมีโครงสร้างทางการเมืองที่ทันสมัย แต่วัฒนธรรมทางการเมืองที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ ค่านิยมดั้งเดิม ยังมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาททางการเมืองอยู่มาก

กาเบรียล อัลมอนต์⁹ ได้ปรับปรุงและขยายความตัวแบบของเดวิด อีสตัน เกี่ยวกับระบบการเมือง โดยอธิบายว่า ในการพิจารณาระบบการเมืองนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของระบบการเมืองภายใต้สภาพแวดล้อม จัดว่าเป็น "สมรรถนะของระบบการเมือง" (political system's capabilities) ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดขึ้นภายในตัวระบบการเมือง เรียกว่า กระบวนการแปรสภาพปัจจัยที่นำเข้าไปออกมาเป็นผลผลิต (conversion process)

⁹ Gabriel A. Almond, "Introduction!" in Gabriel Almond and James S. Coleman (eds.), The Politics of the Developing Areas (Princeton: Princeton University Press, 1960). and Gabriel Almond, Political Development: Essey in Heuristic Theory (Boston: Little, Brown and Company, 1970).

อัลมอนต์ ชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะของระบบการเมืองนั้น เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการเมือง และถือว่าเป็นสมรรถนะในการตอบสนองของระบบการเมืองที่มีต่อปัจจัยแวดล้อม (responsive capability) ซึ่งหมายความว่า ระบบการเมืองจะต้องเป็นระบบเปิด ซึ่งพร้อมที่จะรับเอาความต้องการของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมหรือในทางการเมืองระหว่างประเทศ มาพิจารณาและตอบสนองความต้องการเหล่านั้น สมรรถนะในการตอบสนองความต้องการจะมีมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ภายในตัวระบบการเมืองนั่นเอง

หน้าที่สำคัญของระบบการเมือง นอกเหนือไปจากการตอบสนองความต้องการแล้ว ยังได้แก่ การดำรงรักษาระบบ (system maintenance) และหน้าที่ในการปรับตัวให้มีความฉวยไวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (adaptation function) การบำรุงรักษาระบบการเมือง ได้แก่ การเลือกสรรบุคคลเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในระบบการเมือง (recruitment) และการที่ระบบการเมืองทำหน้าที่ให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกของระบบการเมือง (political socialization)

แนวการวิเคราะห์แบบปัจจัยนำเข้า - ผลที่ออกมา

แนวการวิเคราะห์แบบปัจจัยนำเข้า - ผลที่ออกมา เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีระบบ หลักการที่สำคัญของแนวทางนี้ คือ ถ้าระบบการเมืองเป็นกลุ่มของปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ระบบการเมืองจะต้องมีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ที่ทำเป็นประจำ คือ การแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า (input) ให้กลายเป็นผลออกมาในรูปนโยบายและการตัดสินใจ (output)

เมื่อระบบการเมืองประกอบด้วยบทบาท โครงสร้าง และส่วนย่อยของระบบซึ่งต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ระบบการเมืองจึงมีกระบวนการแปรรูป คือ การนำเอาปัจจัยภายในสิ่งแวดล้อม หรือภายในตัวระบบการเมือง มาเปลี่ยนเป็นนโยบายและการตัดสินใจนี้ จะมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อม และต่อระบบการเมืองด้วย โดยแสดงออกเป็นสิ่งที่เรียกว่า "ปฏิกริยาป้อนกลับ" (feedback)

แนวการวิเคราะห์นี้เน้นไปที่ระบบ โดยใช้ระบบเป็นหน่วยในการศึกษา เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยต่าง ๆ ภายในระบบ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวระบบทั้งหมดกับสภาพแวดล้อม โดยแนวทางนี้ถือว่า ระบบการเมืองทุกระบบเป็นระบบเปิด และสามารถ

ปรับตัวได้ และนอกจากนี้ ยังศึกษาถึงความกดดันที่มีต่อตัวระบบการเมือง และกระบวนการแก้ไขความตึงเครียดที่หาทางต่อเสถียรภาพและความมั่งคั่งของระบบการเมืองด้วย

ตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์แบบปัจจัยนำเข้า - ผลที่ออกมา¹⁰ ประกอบด้วย

1. ความต้องการ (demand)
2. การสนับสนุน (support)
3. ผลที่เกิดขึ้น (output)
4. ปฏิกริยาป้อนกลับ (feedback)
5. สมรรถนะของระบบ (capability)

1. ความต้องการ หมายถึง การแสดงความเห็นว่า การแข่งขันทรัพยากรโดยอำนาจรัฐในเรื่องหนึ่ง ๆ ควรหรือไม่ควรจัดทำโดยผู้มีอำนาจรับผิดชอบ หมายความว่า ประชาชนในฐานะเป็น "ผู้กระทำการ" (actors) ย่อมแสดงความต้องการต่อระบบการเมือง เพื่อให้ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตน ดังนั้น ระบบการเมืองจึงอยู่ในสภาวะที่ถูกกดดันจากความต้องการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ความต้องการนี้มีทั้งที่เป็นรูปธรรม และเป็นนามธรรม ถ้าความต้องการมีมาก ระบบการเมืองจะตกอยู่ในสภาวะที่แบกรับความต้องการมากเกินไปกว่าความสามารถที่จะตอบสนอง

หน้าที่ของโครงสร้างต่าง ๆ ของระบบการเมือง จึงเป็นการแปรเปลี่ยนความต้องการเหล่านั้นให้ได้ผล และในการแปรเปลี่ยนความต้องการให้เป็นนโยบายที่มีผลในการบังคับใช้ หมายความว่า มีความต้องการบางอย่างของบุคคลบางกลุ่มที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ระบบการเมืองจึงต้องมีกลไกที่คอยทำหน้าที่รักษาเสถียรภาพของระบบด้วย

ความต้องการที่เป็นปัจจัยป้อนเข้าสู่ระบบ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความต้องการที่จะได้รับการแข่งขันสินค้าและบริการต่าง ๆ เช่น ความต้องการค่าจ้าง โอกาสที่จะได้รับการศึกษา นันทนาการ การคมนาคม เป็นต้น
2. ความต้องการที่จะให้มีกฎ ระเบียบ สำหรับควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคมเพื่อความปลอดภัยของสาธารณชน การควบคุมราคาสินค้าในตลาด เป็นต้น
3. ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการร้องทุกข์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สิทธิในการรวมเป็นสมาคม เป็นต้น

¹⁰ Almond, Political Development, pp. 181 - 220.

4. ความต้องการที่จะมีการสื่อสาร และได้รับข้อมูลข่าวสาร

2. การสนับสนุน หมายถึง ปัจจัยที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมือง เพื่อช่วยให้ระบบการเมืองสามารถปฏิบัติงานอยู่ได้ท่ามกลางความต้องการที่มียู่มากมาย ทั้งที่เป็นรูปแบบ และไม่เป็นรูปแบบ โดยแบ่งการสนับสนุนออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การให้ความสนับสนุนทางทรัพยากร เช่น การเสียภาษี การรับราชการทหาร เป็นต้น
2. การให้การสนับสนุนโดยการเชื้อฟ้ง เคารพกฎหมายและคำสั่งของรัฐบาล
3. การให้ความสนับสนุนระบบการเมืองด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้ง การให้ความสนใจกับกิจกรรมทางการเมือง
4. การให้การสนับสนุนโดยการเอาใจใส่ต่อการสื่อสารที่ทางรัฐบาลมีให้กับประชาชน การเคารพ เมตตอเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล สัญลักษณ์และพิธีการต่าง ๆ

3. ผลที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตัดสินใจและการปฏิบัติการของรัฐบาล ซึ่งเกิดจากกระบวนการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การนำเอาทรัพยากรจากสังคมมาใช้ เช่น การเก็บภาษี การเกณฑ์ทหาร
2. การมีกฎ ระเบียบในการควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคม
3. การแข่งขันหรือการแจกจ่ายสินค้าและบริการ
4. การมีสัญลักษณ์ โดยอ้างถึงความสำคัญของการมีค่านิยมร่วมกันของชนในชาติ

4. ปฏิกริยาป้อนกลับ ผลที่เกิดจากการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า ซึ่งออกมาในรูปของนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล ย่อมกระทบต่อกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม และกลุ่มชนเหล่านี้ย่อมมีปฏิกริยาตอบสนองนโยบาย ปฏิกริยาเหล่านี้จะเป็นข้อมูลป้อนกลับไปสู่ระบบการเมืองอีกเพื่อให้มีการทบทวนนโยบาย ปฏิกริยาป้อนกลับนี้มีความสำคัญ เพราะทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและนักการเมืองสามารถรับรู้ความรู้สึกของประชาชนที่ถูกผลของนโยบายและการตัดสินใจที่ใดกระทำไป

ปฏิกริยาป้อนกลับ มีความสำคัญเปรียบได้กับการสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของเครื่องจักร ทำให้สามารถแก้ไขจุดบกพร่องหรือปรับเปลี่ยนในส่วนต่าง ๆ ให้ทำงานอย่างประสานสัมพันธ์ ซึ่งระบบการเมืองเองต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของระบบว่าเป็นไปอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่ และอาศัยข้อมูลข่าวสารนั้นในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการตัดสินใจ หรือกำหนดทำที่ของรัฐบาลใหม่ ปฏิกริยาป้อนกลับทำให้สามารถจับจุดได้ว่า ระบบการเมืองมีความไม่สมดุลในจุดใด และจัดการแก้ไขเพื่อลดความตึงเครียด

5. สมรรถนะของระบบ หมายถึง ความมากน้อยในการที่ระบบการเมืองสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. สมรรถนะในการนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้
2. สมรรถนะในการควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคมและกลุ่มชนในสังคม เช่น ความสามารถในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เป็นต้น
3. สมรรถนะในการแจกจ่ายสินค้าและบริการ เช่น ความสามารถในการให้บริการทางการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปการ อย่างทั่วถึง
4. สมรรถนะในการตอบสนองความต้องการของประชาชน
5. สมรรถนะในการใช้สัญลักษณ์ เพื่อให้ประชาชนมีความจงรักภักดีและผูกพันต่อสถาบันทางการเมืองและสังคม ที่เป็นหลักของประเทศ

หน้าที่ในกระบวนการแปรรูปของระบบการเมือง 11

สิ่งที่ทำหน้าที่ในระบบการเมือง ได้แก่ โครงสร้างทางการเมือง ก็คือหน้าที่ในการริเริ่มให้เป็นนโยบายต่าง ๆ ความต้องการที่เข้าสู่ระบบการเมืองนั้นมีความหลากหลาย โครงสร้างทางการเมืองจะทำหน้าที่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนขึ้นว่า ความต้องการต่าง ๆ มีลักษณะอย่างไร กลุ่มต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไร และทำการรวบรวมความต้องการที่หลากหลายให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน (aggregation demand) หลังจากนั้น โครงสร้างทางการเมืองจะนำความต้องการเหล่านั้นมาพิจารณา เพื่อตอบสนองในรูปของการออกนโยบายกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ความต้องการเหล่านั้นบรรลุผล

โครงสร้างทางการเมืองบางระบบ มีการแบ่งแยกแจกแจงโครงสร้างทางการเมืองมาก แต่ละโครงสร้างทำหน้าที่พิเศษเฉพาะด้าน แต่บางระบบการเมืองมีโครงสร้างทางการเมืองน้อย และอาจทำหน้าที่หลายอย่าง ไม่มีการแบ่งแยกงานเฉพาะด้านเช่นระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว ประกอบด้วยโครงสร้างทางการเมือง คือ รัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี

ระบบบริหาร พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ศาลยุติธรรม แต่ระบบการเมืองที่กำลังพัฒนาอาจจะไม่มีพรรคการเมือง ไม่มีกลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ ทำหน้าที่รวบรวมและแสดงออกซึ่งความต้องการของคนในสังคม มีแต่ระบบราชการที่ทำหน้าที่ในการกำหนดว่ากลุ่มคนกลุ่มใดควรได้รับบริการจากรัฐอย่างไร มากน้อย เพียงใด เป็นต้น

โครงสร้างทางการเมืองมีหน้าที่ในการแปรรูป แต่กระบวนการแปรรูปนี้ แตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง ซึ่งมีวิธีการแปรรูปไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะโครงสร้างทางการเมืองมีบทบาทต่างกันไป เช่น บางระบบการเมืองวิธีการแปรรูปมีพื้นฐานอยู่ที่การยึดถือความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในบางระบบการเมือง วิธีการแปรรูปขึ้นอยู่กับบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ไม่ให้มีส่วนร่วม เป็นต้น

หน้าที่ในกระบวนการแปรรูป แบ่งออกเป็น 6 ประการ คือ

1. การแสดงออกซึ่งผลประโยชน์หรือความต้องการ
2. การรวบรวมผลประโยชน์ให้เป็นกลุ่มก้อน เพื่อเป็นข้อเสนอทางนโยบายที่จะให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติ
3. การทำให้ข้อเสนอแนะทางนโยบาย กลายเป็นกฎหมายที่มีอำนาจในการบริหารนโยบาย
4. การนำกฎหมายทั่วไปโดยทั่วไป ไปใช้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
5. การพิจารณาการฝ่าฝืนกฎหมายกับในสังคม
6. การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง จากโครงสร้างหนึ่งไปสู่อีกโครงสร้างหนึ่ง หรือระหว่างระบบการเมืองกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและการต่างประเทศ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หน้าที่ในกระบวนการแปรรูปนี้ กระทำโดยโครงสร้างทางการเมืองต่าง ๆ โดยแต่ละโครงสร้างมีบทบาทเฉพาะด้าน แต่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างอื่น ๆ เป็นลูกโซ่ เช่น กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นโครงสร้างทางการเมืองทำหน้าที่ประการที่หนึ่ง พรรคการเมืองทำหน้าที่ประการที่สอง รัฐสภาทำหน้าที่ประการที่สาม ฝ่ายบริหารทำหน้าที่ประการที่สี่ ฝ่ายตุลาการทำหน้าที่ประการที่ห้า และสื่อมวลชนทำหน้าที่ประการที่หก เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของระบบการเมือง 12

แนวความคิดเกี่ยวกับ "สมรรถนะ" เป็นแนวทางที่จะกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของระบบการเมือง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลง การเปรียบเทียบคุณลักษณะของระบบการเมืองนั้น ๆ

สมรรถนะของระบบการเมือง กล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ที่จำเป็นของระบบการเมือง ซึ่งสมรรถนะทั้ง 5 ประการนี้ อัลมอนต์ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการนำมาพิจารณาระบบการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายในการศึกษาสมรรถนะของระบบการเมือง เพื่อรู้ถึงความสำคัญของระบบการเมืองในลักษณะเฉพาะของสมรรถนะ ทั้งที่มีอยู่จริงและขีดความสามารถที่จะกระทำได้โดย อัลมอนต์ เน้นว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ต่างแยกออกจากสถาบันที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนั้น ทั้งนี้เพราะการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองเข้ากับคุณลักษณะทางการเมือง เป็นปัญหาใหญ่ของการวิเคราะห์การเมือง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ระบอบการนำทรัพยากรในสังคมมาใช้ในช่วงสงคราม การนำทรัพยากรมาใช้จะมีระดับสูง ขณะที่ยามปกติการนำมาใช้จะต่ำ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการศึกษาสมรรถนะของระบบการเมืองมีความซับซ้อนมากกว่านี้ เพราะต้องศึกษาถึงขีดความสามารถของระบบการเมืองด้วย ซึ่งหมายความว่า ภายใต้เงื่อนไขใด ระบบการเมืองจะดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด

สมรรถนะของระบบการเมือง ได้แก่ ความสามารถของระบบการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่ง อัลมอนต์ แบ่งสมรรถนะของระบบการเมืองออกเป็น 5 ประการ คือ

1. ความสามารถในการนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้ มีความจำเป็นมากต่อการคงอยู่ของระบบการเมือง เพราะการดำรงรักษาโครงสร้างต่าง ๆ ตลอดจนกลไกการบริหารของรัฐ จำเป็นจะต้องมีทรัพยากรทั้งทางด้านวัตถุและมนุษย์เป็นเครื่องสนับสนุน รัฐจะต้องให้บริการแก่สมาชิกของสังคม ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ยิ่งรัฐขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่กว้างขวางออกไปมากเท่าใด ความสามารถในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

การนำทรัพยากรในสังคมมาใช้ อัลมอนต์ เน้นที่ตัวบุคคลกับวัตถุ และเห็นว่า การนำทรัพยากรในสังคมมาใช้ สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ

2. ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคม มีความสำคัญ เพราะรัฐต้องดำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในสังคม โดยปกติชนและกลุ่มชนในสังคมมีผลประโยชน์และความต้องการที่แตกต่างกัน และขัดแย้งกันอยู่เสมอ การควบคุมกลุ่มชนในสังคมไม่ให้ขัดแย้งกันจนเป็นเหตุให้สังคมนะส่วระส่าย จึงเป็นเงื่อนไขแรกของการดำรงอยู่ของสังคม

อัลมอนต์ ยอมรับว่าการวัดการควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคมในเชิงปริมาณ ทำได้ยากกว่าการวัดการนำทรัพยากรในสังคมมาใช้ การพิจารณาจึงเพียงแต่อยู่ที่จุดมุ่งหมาย ความดี ความรุนแรงในการใช้ และชี้จำกัดในการออกหนต่อการควบคุมพฤติกรรม

อย่างไรก็ตาม อัลมอนต์ เห็นว่า แม้เครื่องชี้ที่จะใช้วัดการควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคมจะเป็นปัญหาที่ยากซับซ้อน แต่ประโยชน์ในการแจกแจงและจัดแจงประเภทของระบบการเมืองมีมาก

3. ความสามารถในการแจกจ่ายสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม หมายถึง การแบ่งสรรปันส่วนสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมเห็นว่ามีความสำคัญ เช่น สินค้า บริการ เกียรติยศ สถานภาพและโอกาส ซึ่งโดยปกติระบบการเมืองมักจะแบ่งปันได้ไม่เท่าเทียมกัน สมรรถนะของระบบการเมืองในประเด็นนี้ จึงวัดจากการแบ่งปันว่ามีมากน้อยเพียงใด

ความสามารถในการนำทรัพยากรในสังคมมาใช้ การควบคุมพฤติกรรมของชนในสังคม และการแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมนี้ มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ที่เห็นได้ชัดคือ การแบ่งปันผลประโยชน์นั้น ขึ้นอยู่กับการนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้ และถ้าระบบการเมืองไม่สามารถใช้กฎหมายบังคับในการเสียภาษี การนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้ก็จะเป็นไปโดยยาก

4. ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ทางการเมือง มีส่วนสำคัญในการธำรงรักษาระบบการเมือง สัญลักษณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนความชอบธรรมของผู้ปกครองและตัวระบบการเมือง

อัลมอนต์ พิจารณาสัญลักษณ์ของระบบการเมืองเป็น 4 ประการ คือ

1. สัญลักษณ์ที่เข้าสู่ระบบการเมือง หมายถึง ความต้องการในสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี และนโยบายของผู้นำทางการเมือง
2. สัญลักษณ์ที่ออกจากระบบการเมือง หมายถึง การที่ผู้นำทางการเมือง ยืนยันถึงสัญลักษณ์ทางการเมือง เช่น ธงชาติ การสวนสนาม พิธีการต่าง ๆ เป็นต้น
3. การสนับสนุนในสัญลักษณ์ทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกถึงความเคารพ ความภาคภูมิใจในผู้นำทางการเมือง หรือสัญลักษณ์ของประเทศ
4. สมรรถนะของสัญลักษณ์ทางการเมือง หมายถึง ระดับสมรรถนะในการใช้สัญลักษณ์ทางการเมือง จากระบบการเมืองไปสู่สังคมหรือสภาพแวดล้อมภายนอก
5. ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าที่เข้าไปในระบบการเมือง และผลที่ออกมา ซึ่งแตกต่างจากสมรรถนะทั้งสี่ประการข้างต้น ซึ่งเป็นเพียงผลที่ออกมา

ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน อยู่ที่ความฉับไวในการตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ ถ้าระบบการเมืองละเลยหรือปล่อยให้กลุ่มชนเกิดความคาดหวังและความต้องการ โดยไม่ได้รับการตอบสนองในระยะยาว อาจทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว ระบบการเมืองจะต้องมีสมรรถนะทั้งห้าประการนี้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะจะก่อให้เกิดความไม่สมดุลของระบบการเมืองได้

การนำเอาทฤษฎีระบบมาวิเคราะห์การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คงได้กล่าวมาแล้วว่า ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้แนวความคิดมาจากนักชีววิทยา ซึ่งถือว่า สังคมเปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิตอย่างหนึ่ง สามารถศึกษาความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยมองว่าสังคมเป็นระบบ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต่างทำหน้าที่ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ดังนั้น การจะอธิบายและคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม จึงต้องเข้าใจโครงสร้างและสถาบันทางสังคมที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระบบก่อน

การปฏิบัติหน้าที่ของโครงสร้างและสถาบันทางสังคม เพื่อการคงอยู่ของระบบสังคมนั้น ๆ กล่าวคือ ถ้าส่วนย่อยต่างๆ ปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วน ระบบก็จะอยู่ในสภาวะ

สมดุลได้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบที่พึ่งพาอาศัยกันและมีผลกระทบต่อกัน จึงทำหน้าที่รักษาระบบให้ดำรงอยู่ได้ในสภาวะสมดุล

แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนี้ นักรัฐศาสตร์ได้นำมาวิเคราะห์พฤติกรรมในระบบการเมือง โดยเห็นว่าทฤษฎีระบบสามารถนำมาศึกษาพฤติกรรมในระบบการเมืองในระดับชาติ และในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ แต่ความสนใจในการศึกษามีได้จำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาสภาวะสมดุลของระบบการเมืองเท่านั้น แต่ยังไม่ถึงขั้นที่ก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพของระบบการเมืองด้วย นอกจากนี้ ยังได้ขยายแนวความคิดในการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของระบบการเมืองภายใต้สภาวะแวดล้อม ซึ่งเรียกว่าสมรรถนะของระบบการเมือง ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ภายในตัวระบบการเมือง เป็นกระบวนการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าให้ออกมาเป็นผลผลิตที่เรียกว่า กระบวนการแปรรูป

ในส่วนที่เกี่ยวกับสมรรถนะของระบบการเมือง ระบบการเมืองที่มีสมรรถนะจะต้องเป็นระบบเปิด ซึ่งพร้อมที่จะรับเอาความต้องการของกลุ่มชนต่าง ๆ มาพิจารณาและตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้น สมรรถนะในการตอบสนองความต้องการจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ในตัวระบบการเมืองนั้น เป็นสำคัญ

หัวใจสำคัญของทฤษฎีระบบจึงอยู่ที่การศึกษาสภาวะสมดุลของระบบการเมือง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพของระบบการเมือง และสมรรถนะของระบบการเมือง

คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรที่กำหนดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยใช้การบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหมู่บ้าน และเรียนรู้การพึ่งตนเอง กล่าวได้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเครื่องมือของรัฐบาลหรือโครงสร้างทางการเมืองในระบบการเมือง ดังนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านจึงเปรียบเสมือนส่วนย่อยส่วนหนึ่งในระบบการเมือง ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีการทำหน้าที่ที่กระทบต่อส่วนอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อระบบโดยรวม ซึ่งหมายถึงว่า ความเจริญของหมู่บ้านย่อมจะส่งผลให้ประเทศชาติโดยรวมเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

ในอีกความหมายหนึ่ง ในฐานะที่คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่บริหาร

งานในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านจึงเปรียบเสมือนโครงสร้างทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบวนการแปรรูปในระดับหมู่บ้าน ดังนั้น การดำเนินงานใด ๆ ของ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงสามารถนำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับระบบมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัย การนำเอาทฤษฎีระบบมาวิเคราะห์การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจึง มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบความคิดในการศึกษาวิจัย โดยพิจารณาการดำเนินงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านทั้งในฐานะที่เป็นโครงสร้างทางการเมืองและเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งใน ระบบการเมือง ที่ทำหน้าที่ให้ระบบโดยส่วนรวมดำรงอยู่ได้ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงย่อมได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการในพื้นที่ หรือชาวบ้าน รวมทั้งองค์ประกอบในตัวคณะกรรมการหมู่บ้าน

การนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของระบบการเมืองมาวิเคราะห์สมรรถนะของคณะกรรมการหมู่บ้าน

การเบรียล อัลมอนต์ แบ่งสมรรถนะของระบบการเมืองออกเป็น 5 ประการ ซึ่งสามารถอธิบายสมรรถนะของระบบการเมืองได้ทุกระบบ อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของระบบการเมืองบางประการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สมรรถนะของคณะกรรมการหมู่บ้านได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้ การนำเอา ทรัพยากรในสังคมมาใช้ อัลมอนต์ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลและวัตถุ ซึ่งในระดับ หมู่บ้าน ทรัพยากรด้านตัวบุคคลหมายถึง การที่คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นการจัดรูปแบบการ ทำงานในหมู่บ้านที่ดึงเอาผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ หรือผู้นำท้องถิ่น มาร่วมกันทำงานในรูป คณะกรรมการ และดึงเอากลุ่มพลังต่าง ๆ ในหมู่บ้าน รวมทั้งชาวบ้าน มาเข้าร่วมดำเนินงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนทรัพยากรด้านวัตถุ ศึกษาจากการที่คณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถดึงเอาความสนับสนุนของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพย์สินเงินทอง หรือ การสละผลประโยชน์ส่วนตัวของชาวบ้าน เพื่อร่วมดำเนินการกับคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้ง การที่คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถนำเอาวัสดุ อุปกรณ์ที่มีในหมู่บ้านมาดัดแปลงใช้ให้เป็นประโยชน์ แก่หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ยังพิจารณาจากทัศนคติของข้าราชการในพื้นที่เกี่ยวกับความรู้สึกและการให้

ความช่วยเหลือคณะกรรมการหมู่บ้าน

2. ความสามารถในการแจกจ่ายสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ความสามารถในการ
นี้ในระดับหมู่บ้าน ศึกษาได้จากผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งการให้
บริการของคณะกรรมการหมู่บ้าน ว่าสามารถสนองตอบต่อความต้องการ หรือสร้างความพึงพอใจ
ให้กับชาวบ้านได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ ยังพิจารณาจากทัศนะของข้าราชการที่มีต่อคณะกรรมการหมู่บ้านในค่าน
การแจกจ่ายสิ่งที่มีคุณค่าและการให้บริการแก่ชาวบ้าน รวมทั้งพิจารณาจากความพึงพอใจของ
ชาวบ้านค่านบริการต่าง ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้าน

3. ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ความสามารถ
ในประเด็นนี้ อัครมณฑล ชีวอยู่ที่ความฉับไวในการตอบสนองต่อความต้องการต่าง ๆ ในระบบ
การเมือง เพื่อไม่ให้เกิดความตึงเครียด ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้

ในระดับหมู่บ้าน ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน จะศึกษา
จากการที่คณะกรรมการหมู่บ้านมีความฉับไวในการตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้หรือไม่
โดยพิจารณาจากการสำรวจและการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านว่าสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับ
ชาวบ้านมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ ยังพิจารณาจากทัศนะของข้าราชการเกี่ยวกับโอกาสในการพัฒนา การ
จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านในปัจจุบัน ความคาดหวังในตัวคณะกรรมการหมู่บ้าน
รวมทั้งศึกษาจากความเชื่อมั่นและระดับความพึงพอใจที่ชาวบ้านมีต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน